

Tizenöt éves a börtönlelkészi szolgálat

Kerekasztal-beszélgetés lelkészekkel a szolgálatukról

Az 1989-ben bekövetkezett társadalmi változások nyomán lehetővé vált, hogy az egyházak, felekezetek, vallási közösségek a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben is tevékenykedhessenek – közel negyven évnyi kihagyás után. A tapasztalatok azt bizonyították, hogy a bv. intézetekben fogva tartott személyeknek szüksége van lelkészi támaszra, segítségre és a börtönpasztorizáció a bv. szervezet számára is nélkülözhetetlen. A tevékenység szervezett kereteinek kialakítása iránti igény támogatásra lelt az akkori minisztériumok és a vezető egyházak részéről, ennek értelmében már 1994-től kezdődően a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága tárgyalásokat folytatott – a honvédségi tábori lelkészség mintájára – egy országos börtönlelkészi szolgálat elindításáról. Csak az ezredfordulóra alakultak ki a börtönlelkészi szervezet újbóli létrehozásának feltételei, amelynek jogszabályi keretet a börtönlelkészi szolgálatról szóló 13/2000. (VII. 14.) IM rendelet adott, melynek hatályba lépése döntő áttörést és ezzel új mérföldkövet jelentett a fogvatartottak vallásgyakorlásának biztosítása terén.

A börtönlelkészek tevékenysége jelentős szerepet tölt be a büntetés-végrehajtási intézetek és az erre igényt tartó fogvatartottak életében. Az elítéltek vallásgyakorlása szervezetszerű kereteket kapott, és bátran kijelenthető, hogy ennek a tevékenységnek a Börtönlelkészi Szolgálat lelkiismeretes és odaadó gazdája lett.

Magyarország kormánya is kiemelt figyelmet fordít a fogvatartottak hitélethez való jogának biztosítására és a Börtönlelkészi Szolgálat helyzetének rendezésére. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága folyamatosan figyelemmel kísérté a bv. szerveknél folyó börtönlelkészi tevékenységet és a fogvatartottak vallásgyakorlásának feltételeit, körülményeit. A vizsgálatok megállapításai szerint a lelkészek munkafeltételei a 2000. óta eltelt időszak alatt folyamatosan és jelentősen változtak, a bv. intézetekben azok kialakítása a helyi adottságok és a lelkészek igényei alapján történtek.

Börtönlelkészek*

Főfoglalkozású katolikus börtönlelkész	13 fő	Főfoglalkozású evangélikus börtönlelkész	2 fő
Részfoglalkozású katolikus börtönlelkész	4 fő	Részfoglalkozású evangélikus börtönlelkész	2 fő
Összesen:	17 fő	Összesen:	4 fő
Főfoglalkozású református börtönlelkész	7 fő	Főfoglalkozású zsidó börtönlelkész	1 fő
Részfoglalkozású református börtönlelkész	4 fő	(országos hatáskörrel)	
Összesen:	11 fő		

Összesen: 33 fő (Ebből: főfoglalkozású börtönlelkész 23 fő, részfoglalkozású börtönlelkész 10 fő)

* A 2015. július 31-i állapot szerint.

Tizenöt év telt el azóta, hogy a börtönlelkészi szolgálatról szóló 13/2000. (VII. 14.) IM rendelet hatályba lépésével megkezdték szolgálatukat a börtönlelkészek a bv. intézetekben. A tíz éves jubileum alkalmával rendezett konferencián és szakmai találkozón megállapították, hogy a börtönlelkészi szolgálat tevékenysége a büntetés-végrehajtás szerves részévé és egyik leghatékonyabb területévé vált. A börtönlelkészek munkája segítséget nyújt a börtönártalmak elviselésében, a hithez vezető út megtalálásában, lelki vigaszt nyújt fogvatartottak számára, valamint a reintegráció sikerességét is támogatja. A kerekasztal-beszélgetés, amely 2015. június 8-án zajlott le, résztvevői Vári Krisztina Ágnes evangélikus börtönlelkész, az evangélikus börtönlelkészek koordinációs vezetője (Fővárosi Bv. Intézet), L. Molnár István református börtönlelkész, a református felekezetű börtönlelkészek koordinációs vezetője (Budapesti Fegyház és Börtön), Hajdú Miklós római katolikus börtönlelkész, a katolikus felekezetű börtönlelkészek koordinációs vezetője (Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön), Lippai Csaba görög katolikus börtönlelkész (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bv. Intézet), Erdélyi Csaba evangélikus börtönlelkész (Fővárosi Bv. Intézet) és dr. Stift Zoltán római katolikus börtönlelkész (Fővárosi Bv. Intézet) voltak. A beszélgetést – a Börtönügyi Szemlét képviselve – Szilassy Roland bv. őrnagy, a BvOP Fogvatartási Ügyek Főosztálya mb. kiemelt főreferense vezette. (A kerekasztal-beszélgetést rövidített, szerkesztett formában közöljük.)

Szilassy Roland: A tízéves évforduló kapcsán történt megemlékezésekről – konferencia Pilisszentkereszten, a Börtönlelkészek Magyarországi Szervezete által a Váci Fegyház és Börtönben megrendezett szakmai találkozó – a Börtönügyi Szemle 2010/2. és 2010/4. számaiban részletes beszámolót találunk, az elmúlt öt év milyen változásokat hozott szolgálat működésében és hogyan látjátok, hogyan értékelitek az elmúlt tizenöt évet?

Vári Krisztina Ágnes: Az első és legfontosabb változás az új bv. törvény hatályba lépése, amely gyökeresen megváltoztatta a vallásgyakorlás vonatkozásában a már kialakult szemléletet. Úgy gondolom, hogy nem alárendelte, hanem inkább egy új feladattal egészítette ki a lelkészi tevékenységet a büntetés-végrehajtáson belül abban az értelemben, hogy nekünk, lelkészeknek is sokkal jobban kell figyelnünk arra, ami a kifelé vezető út a fogvatartottak számára. Így most az első körben a jogerős elítéltekre gondolok. Az előzetes fogvatartásban pedig arra a gyakorlatra, amely emberi és lelkigondozói szempontból is a fogvatartottak mentális állapotának szinten tartását biztosítja a vallásgyakorlás által. Olyan alkalmakat kell teremteni, amelyek ezeknek a céloknak megfelelnek a klasszikus vallásgyakorlási alkalmak megtartása mellett. Ebben, szerintem, megváltozott a lelkigondozással kapcsolatos szemlélet a bv.-n belül, azzal együtt, hogy az örök értékeket tartjuk a közös kiindulási alapnak. A feladat végrehajtása szempontjából viszont a törvény másfajta szemléletet hozott a mi munkánkba is.

Itt nyilván egyfajta szemléletváltozásra vagy paradigmaváltásra lenne szükség a szolgálat tagjainak munkavégzése kapcsán is, de nyilvánvalóan senkit nem lehet erőszakkal kényszeríteni, hogy változtasson, viszont úgy gondolom, hogy az intézeti vezetés mindenféleképpen támogatja ezeket a kezdeményezéseket – a Fővárosi Bv. Intézet vonatkozásában legalábbis igen –, amelyek arra készítik fel a fogvatartottakat, ami a szabad életben vár rájuk. És akkor nézzük, melyek ezek az alkalmak? Akár az egyházi, akár a világi kultúra körében nézem: van énekkarunk, vannak önismereti csoportjaink, azért tartunk dialógusokat, hogy ezeket a tevékenységeket meghonosítsuk a saját munkánkon belül, ezért vannak családi istentiszteleteink, másrészt a többi kolléga számára is szeretnénk továbbadni, népszerűsíteni ezeket az élményeket, amikor megosztjuk egymással. Minden azt a célt szolgálja, hogy az ember, aki kimegy a börtönből, lelki értelemben is kapjon annyi támogatást, hogy megállja a helyét az életben. Abból, hogy a fogvatartottak istenhitre kerülhetnek, sok más is következik. Annak idején Jézus is, aki integratív személyiség volt, ezt képviselte. A viselkedésével mindig improvizált. Mindig azt tette, amit az adott feladat megkívánt, az Istennek akart megfelelni elsődlegesen. Ugyanakkor mindig azt tette, ami hasznos és fontos az embernek.

L. Molnár István: Én úgy vélem, hogy az elmúlt évek változásai funkcióváltásra kényszerítik a börtönlelkészt. Mikor bekerültünk, mindenféleképpen mint lelkészt fogadtak. Nyilvánvalóan megsabták a feladatunkat, annak kereteit. Ma a lelkészt egy kicsit pszichológusnak tekintik és egy kicsit nevelőnek is, viszont ezekkel elveszíti a lelkészi hatását. Lehet, vannak olyan elképzelések, hogy segítjük a reintegrációt, de azt hiszem, hogy a bent lévők még a családba történő integrációt sem tanulták meg. Nem tudják, mit jelent családban élni. Először integrálni kell a családba, nem pedig reintegrálni. A bibliakör ad például egyfajta lelki kegyességét, és ez a kegyesség adja majd meg azt az igényt, hogy az illető tartozzon egy gyülekezetbe. Nem az a célom, hogy reintegráljak a társadalomba, hanem az, hogy az embert integráljam a családba, visszavezessem a gyülekezetbe. Én tudniillik lelkészként vagyok ott, nem nevelőként, reintegrációs tisztként és nem

pszichológusként. Ez a hármasság: integrálni a családba, a gyülekezetbe és végül a társadalomba, lehet egy komplex feladat. Az öt és tíz év közötti ítéletet töltő elítélt nem vállalja, hogy integrálódni fog a társadalomba olyan formában, ahogy azt mintaként felmutatjuk neki. Tehát én feltételesen fogadom el azt, amit Vári Krisztina mondott, hogy reintegrációs istentiszteletet kell, hogy tartunk. Nem tartok reintegrációs istentiszteletet, istentiszteletet tartok, amelynek az alapjai jézusi alapok. Alapvetően én a lelkekkel foglalkozom, nem vagyok pszichológus, nevelő. Lelkésznek lenni szép dolog, a legszebb hivatás. A pszichológus, a nevelő nem tud a lelkekkel foglalkozni, azzal csak mi tudunk, és ha ezt feladjuk, vagy hozzácsapjuk azokat a feladatokat, amiket adnak, akkor az más irányba viszi el a lelki gondozást. Én soha senkit nem hívok a szabadulását követően istentiszteletre, de tegnap is voltak öten, volt köztük olyan, aki öt éve szabadult, volt, aki 8 éve. Kaptak egy kegyességet, egy rítust a börtönben, és azt keresik, és ott találják meg nyilvánvalóan, ahol megjelenik a szakralitás. Az a lényeg, hogy legyen egy minta, amit a nevelő, a pszichológus, és legyen egy minta, amit a lelkész közvetít, mind a hármat kapja meg a fogvatartott, és döntse el, melyiket válassza.

A szabadultak 40–50%-a visszakerül, tehát a másik 50%-kal tudunk valamit kezdeni. A reintegrációs folyamatokban ott van az utógondozás, amire már nincs hatásunk, nincs félúti ház, amelyet a 10 éves jubileumra szerettünk volna. Tehát nem tudok segíteni egy csomó dologban, hiába adok egy jó mintát, ha egyszer nincs lehetőségem, mert a társadalom nem befogadó. Amíg a társadalmat nem neveljük azzá, hogy befogadó legyen, bármilyen mintát ültetünk a fogvatartottak lelkébe, nem tudja érvényesíteni, abba fogja hagyni a vallásgyakorlást, és egy teljesen más úton fog tovább menni. Ezért fontos a börtönlelkész feladata, hogy lelkészként legyen a börtönben. Én ezt így láttam az eltelt 23 év alatt, hogy nekem lelkészként kell bent lennem, nem véletlenül viselünk olyan ruhát, mint amilyenben most is vagyunk.

Vári Krisztina Ágnes: Nem tartok én sem reintegrációs istentiszteleteket, hanem olyan alkalmakat, amelyek a reintegrációs célok megvalósítását szolgálják. Amellett, hogy lelkész vagyok, egy komplementer szolgálatnak tartom a lelkészi szolgálatot. Egy fogvatartott esetében, öngyilkossági szándéka miatt 30 percenkénti ellenőrzést rendeltek el, amit egyébként jelzett felém a biztonsági tiszt, itt el kell mondani, hogy a szuicid prevencióban meghatározó szerepet játszik a lelkész, mint például az előbb említett fogvatartott esetébe is. Egy fogvatartott esetében az öngyilkossági szándéka miatt 30 percenkénti ellenőrzést rendeltek el, amit jelzett felém a biztonsági tiszt, a szuicid prevencióban meghatározó szerepet tölt be a lelkész, ebből adódóan az előbb említett fogvatartott életben maradt. Ezek nagyon fontos feladatok, és az ilyen feladatok rendszerint a hivatali munkaidő után adódnak. De mindezeket túl nem kell ezt uniformizálni, a lelkészi tevékenység nem egy uniformizált munka a büntetés-végrehajtási tevékenységen belül.

Erdélyi Csaba: Kevesebb mint öt éve szolgálom a bv.-ben, ezért nem tudhatom, hogy mi volt 5 évvel ezelőtt vagy mi volt 2000-ben, 15 évvel ezelőtt. Arról tudok beszélni, amit tapasztaltam. Én sem tartok reintegrációs istentiszteleteket. Az

egyházi esztendő jellegének, valamint a helyi gyülekezeti közösségem életének eseményeihez kapcsolódóan sokféle istentisztelet tarthattam: többek között tanévkezdő, tanévzáró, halottak-napi istentiszteletet. Én azt tartom fontosnak a börtönlelkészi szolgálatban, hogy az az üzenet, mely ránk bízott, a Krisztus-élmény továbbadása történjen meg. Oly módon kell megszólalnom, hogy ezt azok az emberek értsék, akikhez szólok. Ez a rugalmasság jellemző a lelkészekre, ugyanazt hirdetjük, de mégis gyökeresen más körülmények között. A börtönön belüli gyülekezet speciális közösség. Vannak olyan emberek, akik már nem azért jönnek az istentiszteletre, mint ahogy ezt régen tették, egy kicsit haverkodni, információt, tárgyakat, bármit szerezni, hanem ez letisztult náluk. A Nagy Ignác utcában, közismertebb nevén a „Markóban” bevezettem, hogy az istentiszteletekre csak kérelmi lappal lehet jelentkezni. Kevesebben jelennek meg így, de azok, akik ott vannak, az istentisztelet és annak a tartalma miatt akarnak ott lenni. Tehát már új hangsúlyt kap a fogvatartottak részéről a bv. kódex által kiemelt reintegrációs szándék, ahogy arra Krisztina is utalt. Egyetértek István gondolatával is, hogy integrálni kell őket, mert keserves sorsokat tudtam megismerni. Azt szoktam mondani a nem börtönlelkész lelkész kollégáknak, hogy a fogvatartottak egy része már gyermekkorában börtönbe járt beszélőre, hol apuhoz, hol anyuhoz, tehát ebből a családi közegből érkeznek nagyon sokan. Ezt látni kell, és ezért is nagyon fontos lenne az, amiről István már öt évvel ezelőtt és most is sürgetően beszélt, a félúti ház és a hozzá kapcsolódó lehetőségek vonatkozásában. A kérdés, hogy ebben a kompetenciánk meddig terjed. A bv. keretein belül, de egy gyülekezetben is megvannak a határok. A kereteken belül kell kialakítanunk a működésünket, azt, ahol hatni tudunk, ez a börtönben sincs másként.

Dr. Stift Zoltán: Katolikus papként azt tapasztaltam, hogy az egyház oldaláról a börtön kicsit árnyékban van, tehát nincs az egyház figyelmének a középpontjában. Amikor két éve vállalkoztam a börtönlelkészi munkára, én sem tudtam, hogy milyen nagy lehetőséget ad és felelősséget jelent az a több ezer ember, aki a börtönökben van. A fogvatartottak lelki gondozása sajátos felelősség egy papnak, hiszen miközben mindenki felé fogadóképesnek kell lennünk, ugyanakkor sajátos kötelezettségeink vannak a katolikusként megkereszteltek vonatkozásában. A katolikus híveknek a keresztény erkölcs és az egyházjog oldaláról nézve kötelességük a vallásgyakorlás, azaz, hogy a hitük szerint éljenek, nekünk, felszentelt papoknak viszont az a dolgunk, hogy sajátos szolgálatunkkal ebben segítsük őket. Ez a börtönben sincs másképp: a keresztény fogvatartottak lelkiismereti kötelességük a krisztusi életre törekedni, nekünk pedig erkölcsi kötelességünk a fogvatartottak lelkipásztori szolgálata. A büntetés-végrehajtás a világi jog alapján ugyan, de az egyház szándékaival harmonizáló módon áll a vallásgyakorlás kérdéséhez: a fogvatartottaknak vannak olyan, vallásgyakorlás körébe tartozó alapvető jogaik, amelyeket a büntetés-végrehajtás az egyházi szolgálattevők jelenléte által biztosít. Előtte már sokan mások is elmondták: ha a jogszabályi keretek között megfelelő lehetőséget biztosítunk a józan vallásgyakorlásra, ak-

kor az mindenkinek jó: a fogvatartottnak és a bv. intézetnek egyaránt. A fogvatartott kevésbé lesz elkeseredett, talán nem lesz öngyilkos, nem fog rendkívüli eseményt produkálni. Azon túl azonban, hogy a lelkészi szolgálat a bv. szervezet céljaiba illeszkedik, még az az előbb említett szempont is jelen van, miszerint a lelkipásztori identitásunkhoz hozzá tartozik, hogy ezekkel a lelkekkel dolgojunk, küldetésünk van feléjük. E küldetéstudattal nem jár együtt a feltételezés, hogy a börtönben olyan emberek lennének, akiket „meg kell téríteni”. A térítés lendületével érkező missziós önkéntesekkel beszélgetve olykor hasznosnak is tűnt elmondani, hogy itt olyan emberekkel találkozunk, akiket nem „megtéríteni” kell, hanem „csak” segíteni a lelki életben. Ezek az emberek, akik a keresztény missziós foglalkozásokat igénylik, többnyire már – talán önmaguk előtt is rejtett módon – az Úr Jézushoz tartoznak, és a mi feladatunk nem a meggyőzésük, hanem, hogy melléjük álljunk azokra a hónapokra, évekre, amíg a hatókörünkben vannak. A szabadultakra – ahogy István is mondta – sajnos nincs nagy ráhatásunk. Tehát a bv. oldaláról vannak az alapvető emberi jogok, amelyek tiszteletben tartása indokolja, hogy minket, lelkészeket behívjanak a börtönbe, a mi oldalunkon viszont egy belső hivatástudat van, amely nem jelenthet fanatikus törekvést a fogvatartottak megváltoztatására, viszont jelentenie kell egy szelíd jelenlétet a fogvatartott mellett, hogy ott legyünk Krisztus evangéliumával, ha kapaszkodóért nyúl. Az egyházi vezetők is tudják, s szerencsére egyre elterjedtebb ez az ismeret, hogy itt a börtönben sokan vannak olyan emberek, akik lelki támasz után nyúlnak. Milyen jó lenne, ha még inkább a „kezük ügyében” lennénk. Az a tapasztalatom, hogy a börtönlelkészi szolgálatot csak teljes emberként lehet csinálni. A bevezetőben elhangzott Zoltai Gusztáv öt évvel korábbi reflexiója: „sokan visszatálnak a gyökereikhez”, ez a megfogalmazás összecseng az én tapasztalatommal: vannak emberek, akik börtönbe kerülve a gyökereikhez, gyermek- és ifjúkori vallási tapasztalataik emlékéhez térnek vissza. Leginkább ezt a csendes visszatérést, s nem a látványos megtéréseket tapasztalom. És ha van ott egy lelkész, aki ebben a visszatalálásban tudja bátorítani, józan tanácsokkal a lelki béke megtalálása felé terelgetni, akkor szerintem már nagyon sokat tudunk tenni.

Amikor plébánosként dolgoztam, akkor is voltak dilemmáim, hogy a gyónatás, misézés mellett például a fűnyírás, a buszvezetés, illetve a templomfelújítás a dolgom-e, vagy sem. Talán a buszvezetés a dolgom lehet, de őt-hat műemléktemplom restauráltatása kevésbé, különösen, ha elvon a hívekkel való személyes foglalkozástól. A bv.-ben is folyamatos feladat a tennivalók súlyozása, de a lényeg mégis nyilvánvaló: jelen kell lenni. Don Bosco, a Torino utcáin kallódó fiatalok nevelője, a Szalézi Rend alapítója, arra kérte munkatársait, hogy minél többet legyenek a neveltjeik között. Ezt magunkra, börtönlelkészekre is vonatkoztatom: fontos – lehetőség és felelősség –, hogy a fogvatartottak, sőt az ott dolgozók között tudunk lenni. Igen, a dolgozói állomány tekintetében is érzek egy küldetést, hivatást, még ha a bv. kódex ezt nem is bízza ránk hangsúlyosan. Ha ott élünk, dolgozunk a bv.-ben, ebben az egyébként zárt világban, akkor már a pusztá jelenlétünkkel is aktív lelkipásztorok vagyunk fogvatartottak és dolgo-

zók számára egyaránt. A negyvenes évek végétől a hetvenes évek közepéig nagy számban voltak katolikus papok a börtönökben fogvatartottként. Halljuk a tanulságos beszámolókat a piarista Lénárd Ödöntől vagy a bencés Placid atyától. Abban az időszakban nem szabadott a bebörtönzött papoknak misézni, vagy más szentséget kiszolgáltatni, a papok jelenléte akkor is egy fajta szakralitást és reményt vitt a börtönfalak mögé. Érdekes, hogy a fogvatartottakkal sokszor hatékonyabb a lelkipásztori munka, mint a kinti közösségek tagjaival. Ennek oka talán az, hogy több a találkozási alkalom, és a fogadókészség is nagyobb. Adott esetben üvegablakot festhetünk együtt, egyéb jóvátételi munkákat végezhetünk közösen, s eközben lehet őszintén beszélgetni, jó tanácsot adni, vagy szavak nélkül is bátorítani, hirdetni az evangéliumot. Természetesen a bölcs egyensúly megtalálása nem egyszerű ezen a téren sem. Ebből a szempontból az ún. munkáspapok története a nagy tanulság. Franciaországban történt a huszadik század közepén, hogy voltak papok, akik azt mondták, akkor lehet a legjobban lelkipásztorkodni, ha ott vagyunk az emberek között, az ő életüket éljük, együtt dolgozunk velük. A tapasztalat azonban az lett, hogy nem ellentmondásmentes ez az út sem, mert egyszer csak azt mondták a munkások a papjuknak: „Nézd, te úgy tudnál nekünk a legjobban segíteni, ha nem velünk együtt öntenéd kohászéként a vasat, hanem inkább gyóntass, mutasd be a szentmisét, oktasd a gyerekeinket, vagy hallgasd meg a gondjainkat és adj tanácsokat nekünk az evangélium szerinti élethez.”

Hajdú Miklós: Egyetértek Istvánnal és mindenkiel, aki azt mondja, hogy igenis papként vagyok bent a börtönben. Ha bárki megkér egy konkrét fogvatartottal kapcsolatban, hogy beszéljek vele, akkor én sem nevelőként, pszichológusként, hanem papként közelítek felé. Annak idején, amikor szó volt arról, hogy öltözzenek be a lelkészek, én egyértelműen azt mondtam, hogy az elítéltek úgy tekintsenek ránk mint lelkészre, mert ha rám aggatnak egy egyenruhát, akkor egyértelműen rám sütik, hogy smasszer vagyok. Más egy papnak, lelkésznek a beszélgetése a fogvatartottal, mint a személyi állományú tagnak. A bv. kódexben én is a lehetőségek tárházát látom. Emlegettük a félúti házakat, úgy gondolom, és most a katolikus egyház nevében beszélek, hogy ez valahol a mi egyházunk hiányossága is. Hiába mondjuk, nem kapunk segítséget, nem biztos, hogy ennek pénzügyi okai vannak, mert nekünk, katolikusoknak számtalan elhagyott plébániánk van – borítékolom, hogy több is lesz –, akár fel lehetne áldozni ezeket is az ügy érdekében. Továbbá azt hiszem, hogy a híveink fejében is rendet kellene csinálni, vagy őket is integrálni kéne egy kicsit, „Gyerekek, hisz ezt nem én mondom, hanem Jézus Krisztus mondja” – szoktam érvelni nekik. A cursillót tekintem a kiskapunak, ha már nem működik a félúti ház, és az egyházaink nem akarják vagy nem képesek előrébb vinni az ügyünket, akkor az egyházközösségeknek ezt a kis magvát kell öntözni. A sátoraljaújhelyieket én is próbálom felrázni, és tényleg fellelkesültek egy kicsit az első börtöncursillo kapcsán. Azt is, aki elzárkózott kezdetben, sikerült az ügy mellé állítani, én tehát most ebben látok nagy lehetőségeket.

Rendszeresen megrendezett egyházi programok

Minden évben más intézet ad helyet az Imanapnak, idén a Budapesti Fegyház és Börtönben tartották meg a jubileumi V. Országos Fogvatartotti Imanapot.

A Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet minden év áprilisában egyházi imatalálkozót szervez a vallásukat gyakorló roma fogvatartottak számára a Roma Kultúra Világnapja alkalmából.

A Magyar Testvéri és Börtöntársaság szervezésében eddig hét alkalommal rendezték meg az „Országos Bibliavetélkedő a Fogvatartottaknak” elnevezésű programot.

L. Molnár István: A kezdetkor, 15 évvel ezelőtt a börtönlelkészi szolgálatot, a munkát tartották nagyon fontosnak, illetve azt, hogyan tudják integrálni a börtönlelkészi szolgálatot a bv. tevékenységébe. Ma pedig inkább a börtönlelkész személye a fontos kérdés, a státusza. Ez az egyik fő változás, hogy megszabják a státuszt, te munkavállaló leszel, közalkalmazott vagy kormánytisztviselő, ez a lényeg, és ez majd megadja a munkaköri leírásod, de az első, a 13/2000. IM rendelet munkát adott. Most oda jutott a közgondolkodás, hogy nem a munkád a fontos, hanem az, hogy a személyed legyen behatárolva. Tudják azt, hogy ki vagy, hogy te most lelkészként munkavállaló leszel, onnantól minden évben a parancsnokkal vitatkoznod kell, hogy mennyi legyen a fizetésed.

Vári Krisztina Ágnes: Azt gondolom, hogy 2000 óta az országban nagyon sok minden megváltozott munkajogi szempontból is, és ami a bv.-ben van, nem lehet ellentétes a jogszabályi, munkajogi kritériumokkal. Ebben az összefüggésben – miután szervezeti szinten valamilyen formában mégiscsak alkalmazni kell a börtönlelkészt, természetesen nem közömbös, hogy milyen formában – tehát nem fogja a lelkész identitását extra módon figyelembe venni egy munkajogi szabályzat, besorolás. Nem így működik ma a rendszer, ezért nem tud ránk így vagy úgy tekintettel lenni az alkalmazást illetően. Az egy más kérdés, hogy szervezeti értelemben mit fognak tudni biztosítani számunkra. Nyilvánvalóan ezzel kapcsolatban azért lehet a Magyarországi Börtönlelkészek Társaságának néhány szava, gondolata. Ezzel kapcsolatban én nem látok akkora különbségeket, a feladatok ugyanúgy adva vannak, azok ugyanúgy a régi szabályozással kapcsolatos feladatok, melyeket nekünk el kell végeznünk.

L. Molnár István: Az a gondunk, hogy van 33 ember, akik nem sorolhatók be egy kalap alá, különféle egyházak küldtek minket, különböző családi állapotban, más-más életkort képviselve, tehát nem lehet azt mondani, hogy ez a kérdés 33 ember általános esete. Persze nem arról van szó, hogy 33 rendeletet kell csinálni, hanem azokat a jogosítványokat kell létrehozni pluszban, amelyek az egyházi és a bv. identitást is elősegítik. Pontosan arról van szó, hogy a börtönlelkész méltósága nem egy közalkalmazotti állapot. Én nem közalkalmazottként megyek be

a börtönbe, ámbár a státuszom közalkalmazott. Ez a különbség, ezt kell átlépni, hogy 33 ember van, akiknek egy speciális feladatot kell ellátniuk. Nem nevelői, nem pszichológusi, hanem lelkészi feladatokat, amelyek megkövetelik a speciális lehetőségek megadását is. Az osztályvezetői besorolásunk is ilyen.

Erdélyi Csaba: Amikor intézetben vagyok börtönlelkészként, akkor amellett, hogy lelkész vagyok, annak az intézménynek az alkalmazottja is vagyok, tehát ebből nem tudok kibújni. Éppen ezért vonatkoznak rám a szabályok. A Magyarországi Börtönlelkészek Társasága múlt heti találkozásának számomra az volt a konklúziója, hogy én nem érzem azt, hogy tőlünk bármit is el akarnának venni.

L. Molnár István: Amikor indult a börtönlelkészi szolgálat, támogatást, szolgálati lakást, osztályvezetői besorolást ígértek, ebből nyilvánvalóan nem tudtunk mindent elérni. Most ott tartunk, hogy egy munkavállaló a minisztériumnak a lelkész, akit az egyház kinevel, a bv. csak alkalmaz. Az történik, hogy te mint lelkész, az egyházban nagytiszteletű úr, bemész a bv.-be, és közalkalmazott vagy, mert úgy kezelnek. Ezzel azt akarom mondani, hogy el kéne érni, hogy ezt a 33 embert ne általában csak közalkalmazottnak tekintsék, hanem lelkésznek, mert az is.

Dr. Stift Zoltán: Mi nem érezzük, hogy ne lelkészként tekintetének ránk, szerintem elismernek minket. Éppen az volt a meglepő számomra, mikor itt kezdtem dolgozni, hogy a fogvatartottak és az intézetben dolgozó munkatársak részéről is sajátos figyelmet, érdeklődést és együttműködési készséget tapasztaltam, nagyobb, őszintébbet, mint olykor a börtönfalakon kívüli szolgálat során. Kétségtelen, hogy az intézeti vezetés pozitív hozzáállása nagyban hozzájárul elfogadottságunkhoz, munkánk megbecsüléséhez.

L. Molnár István: A probléma az, hogy nekem 11 másik lelkész véleményét is képviselnem kell, Miklósnak meg 18 másik börtönlelkész véleményét és érdekeit is kell képviselnie. A személyes érintettséget nekünk el kell fogadnunk, azt, hogy a lelkész társunk másként érzékeli a helyzetét. Nekem van egy munkatársam, aki mindenben a minimumot kapta eddig, mert van az anyagi vonzatnak egy minimum és egy maximum lehetősége, mindenben a minimumot, pedig benn van a rendszerben 15 éve. Most jött valaki, és megkapta a maximumot. Így nem csodálkozom, hogy a lelkész társam azt mondja, amit mond. Ő ezt így éli meg, megértem, és szomorú is vagyok, amikor egy ilyen dolog jön elő.

Lippai Csaba: Nagyon szimpatikusnak találtam, amikor István szóba hozta a papi méltóságot, mert ez hozzá tartozik a hivatásunkhoz. A munkánk sikere nagyban nem a mi személyünkön múlik, hanem az egyházi felhatalmazáson, a krisztusi kegyelmen, amit mi megkaphattunk. Nagyon sok lelkéssel találkoztam – végeztem pasztorálpszichológiát, meg ilyeneket –, nagyon sokan voltak, akik félrementek, és azt tartották már fontosabbnak, hogy ők pszichológusok,

vagy valami ahhoz hasonlók. Az ilyen emberekkel azért mindig volt valami baj, személyiségbeli problémákat éreztem e mögött. Pesten, nem tudom, ismeritek e József atyát, ő kopt keresztény lelkész. Jár hozzánk is, ő sebészből lett pap. Magyarországon ez elképzelhetetlen, vagy nehezen elképzelhető, hogy valaki rájöjjön, a mi krisztusi küldetésünk lelki sebészség, és többet ér, mint a testek felé nyújtott akár orvosi segítség. A munkámban gyakran eszembe jut, egyszer beszéltem is egy továbbképzésen róla, Muszorgszkijnak van az Egy kiállítás képei című műve, ránézni egy képre, és felfedezni, hogy ki van a kép mögött. A cursillóban Jézus három tekintete szintén ezt idézi fel bennem. Megnézni azt az embert, milyen szemmel nézek rá, gyógyítok-e a szentlélek által, bűnbánatra készítetem-e? Van még egy dolog, amit fontosnak tartok megjegyezni: a természetesre épül a természetfeletti. Ez egy lehetőség nekünk, hogy a börtönbe egy viszonylagos szabadsággal úgy járunk be, hogy emberként is meg lehet minket találni, és erre épül majd a természetfeletti, hogy a gyógyító erőt, az istenképűségnek a felfedezését, amit önmagában is felfedez, az arra érdemes személy megkapja, és ha mindezek jól működnek, akkor lesz integráció, meg reintegráció, sőt üdvösség lesz, tehát rátalál az ember az igazi otthonára.

Még nem tudom ki fog minket a Nyíregyházi Egyházmegyében képviselni, aztán lesz majd egy új püspökünk, akiről még azt sem tudjuk ki lesz, de akkor is tudjuk, hogy bármi és bárki legyen, mi akkor is dolgozni fogunk. Mert erre esküdtünk, ezt szeretjük, ehhez van affinitásunk. Valamiképpen bennünk van, hogy nekünk ezeket a szabad energiáinkat magunkból ki kell adnunk, kipukkadnánk attól a sok kegyelemtől, amit Isten rajtunk keresztül akar másoknak adni, és csak akkor működik, ha továbbadjuk. Amikor börtönlelkész lettem, és az egyháztól érkeztek a levelek, kezdetben odáig voltam a megszólítástól, hogy főtisztelendő Lippai Csaba parókus úr, aztán lettem tisztelendő Lippai Csaba, végül lettem Lippai Csaba, mert az egyházi titkárnő már azt sem tudta, hogy hol talál a papi névsorban. És akkor jöttek ezek a megfosztások, higgyétek el, nem esett jól, mert én továbbra is főtisztelendő Lippai Csaba úrnak éreztem magam, és az is voltam. Ezzel együtt most is azt mondom, kaptunk egy óriási lehetőséget, tisztességgel állunk hozzá, és továbbra is partnerek vagyunk, ez nem kérdés, mert ez a hivatásunk. Annak mindig örülni kell, ha valamilyen pozitív diszkriminációban van részünk az intézetünkben, de ez nem mindenütt van így.

Hajdú Miklós: Az intézetemtől én elég sok elismerést, kitüntetést kaptam mint lelkész. Viszont ha összejövnék mi, katolikus börtönlelkészek, nem is merem mondani, hogy mit kaptam, milyen elismerésben részesültem, mert van olyan munkatársam, akinek azt nem mondták, hogy köszönjük szépen.

Vári Krisztina Ágnes: Akkor az a kérdés, hogy mi a legnagyobb elismerés.

Hajdú Miklós: Az egyik elítélt, aki szabadult, egy A/5-ös lapra írt egy imádságot, és azzal adta át, hogy „Lelkész úr, ez idáig maga imádkozott mindig értünk, most ezt az imádságot fogadja el már tőlem!”

Szilassy Roland: Összefoglalva az eddigieket megállapítható, hogy a bv. törvény hatályba lépése egy mérföldkő mindannyiunk, így a börtönlelkészek életében is, mely egyben új utakat is kijelölt a számunkra. Fontosnak tekintitek, hogy a munkátok jól körülhatároltan váljon el pszichológus és a reintegrációs tiszt munkájától. Bár nem egy esetben több évtizedes tapasztalat van már az egyes börtönlelkészek birtokában, és ezzel együtt kellően smasszerosodtak lélekben – hisz az egyházatokon belül a bv.-t képviselitek –, ezzel együtt a papi vagy lelkészi identitásotokat mélyen őrzitek. Itt érzek némi aggodalmat a részletekről, a börtönlelkészek jogállását szabályozó új IM rendelet vonatkozásában.

Vári Krisztina Ágnes: Zoltán atyát idézném vissza: „Árnyékban vagyunk.”

L. Molnár István: Érdekes dolog, és egyetérthetünk vele, hogy a legmagasabb szinten mindig megvan a találkozási pont. Püspökökkel találkozhattunk a múlt héten is a Fővárosi Bv. intézet III. objektumának kápolna szentelésén, az V. Fogvartotti Országos Imanapra püspök jön a börtönbe, tehát megjelennek a püspökök az intézetekben egy-egy alkalom kapcsán. Nyilvánvaló, hogy az egyházak és a bv. kapcsolata a legmagasabb szinten egy ideális kapcsolat. Valahogy úgy néz ki, hogy itt nincs is gond, problémamentes minden, csak éppen az a helyzet, hogy amikor elmondják nekem az intézetek lelkészei a problémáikat, hiába megyek oda, hogy „Tisztelt püspök úr, kéne egy kicsit segíteni!”, ő a bv.-re mutat, és nem tud segíteni.

Hajdú Miklós: Szóval én úgy látom, hogy a bv. jobban megbecsül minket, mint a saját egyházunk, ezt a többi lelkész nevében is mondhatom, a mostani bizonytalan helyzet ellenére is. A bv. szervek vezetői tudják rólunk, hogy ki milyen felekezeti, jobban ismerik a problémáinkat, munkánkat is, ha egy püspök bejött a börtönbe – kivétel Bíró püspök úr, ő képben van –, marginális kérdésként kezeli a mi sorsunkat, de ez igaz úgy általában az egész egyházi vezetésünkre is.

Erdélyi Csaba: A kápolnaszentelés vonatkozásában megjelent egy mondat valahol, melyet én írtam le. A bv. a társadalom perifériája, a büntetés-végrehajtáson belül pedig a vallásgyakorlás szintén periférikus, tehát a periféria perifériáján vagyunk. Ugyanakkor a hétköznapi szintjén az egyház maga is periférikus. Szeretném azt látni, hogy az egyház nem periférikus a társadalomban, de az. Ezen a periférián belül a mi szolgálatunk szintén periférikus, tehát itt a periféria perifériájának a perifériáját feszegetjük. Ezt a helyzetet megfelelően, értelmes, normális emberként kell kezelünk.

Lippai Csaba: De egy családban hiába vagyunk a periférián, mert ha temetés van, esküvő vagy keresztlő, akkor rögtön a középpontba helyeződünk.

Erdélyi Csaba: Attól függ, hogy hol. Az utóbbi időben elég sokat jártam Békés megyébe, a Békés megyei városokban a temetéseknek 90%-a polgári szertartás szerint zajlik, és a maradék 10%-on osztozkodnak az egyházak, és ez nem csak a Békés megyei tendencia.

L. Molnár István: Nemrégiben meghalt a váci APAC-részlegbe helyezett egyik fogvatartott, és nem volt kérdés, hogy ki temeti, a börtönlelkész. Tehát alapvetően igénybe veszik a börtönlelkész munkáját e vonatkozásban is, és megadták a módját. Amikor helyzet van, akkor igenis előre kell lépni egyet, aztán vissza kell lépni, és ott kell maradnunk, ez „az árnyék”. De nem tétlenül kell visszahúzódni, én még mindig azt látom, hogy van pozitív kicsengése annak, hogy itt vagyunk, mert azért mi kreatívak vagyunk, nemcsak a rendszeren belül, de a rendszeren kívül is. A kreativitásunktól fog függni, hogy mennyire tudjuk megvalósítani a küldetésünk. Olyan dolgok valósulnak meg a Budapesti Fegyház és Börtönben, melyek pár évvel korábban elképzelhetetlenek voltak. Ilyen például az eltávozás családilag, ez úgy ismert ma a bv.-ben, hogy a Velencei tábor. Családegyesítő, családmegtartó, akinek megvan a családja, és megfelel a követelményeknek, azt kivihetik, és a családdal van egy héten keresztül. Ott vagyunk közöttük, ha bármilyen gond van, tudunk segíteni, tehát ez is korábban elképzelhetetlen lett volna. Én azt mondom, hogy rajtunk is múlik sok minden, nyilvánvaló, hogy minél távolabbra kell a határokat tolni, amennyire lehetséges, hogy minél nagyobb mozgásterünk legyen. Itt van az imnap, amelyet a legnehezebb időszakban szerveztünk meg. Azóta ez egy jó program, lehet készülni rá. Vagy itt van a Kálvin-vetélkedő, ez is mutatja, hogy igenis megvan a kreativitásunk, és megtaláljuk a helyünket a rendszeren belül. Azt gondolom, hogy az a börtönlelkészi szolgálat jövője, hogy elfogadjuk és megtaláljuk azt, ami ránk van bízva. Nagyon jó volt a példa a transzcendens és a jelen világ együttműködéséről. Mi a transzcendensben élünk, de ebben a világban. Nekünk lehetőségünk van arra, hogy új kapukat nyissunk meg a következő lépések felé, ami beláthatatlan, mert nem tudjuk, hogy mi lesz, és szerintem jó lesz. Ahhoz, hogy meglett a Kálvin-vetélkedő a Kálvin Kiadó közel félmillió forint értékű könyvet adományozott a bv.-nek, de nekünk kellett kijárni, hogy küldjék meg. Mert ha azt mondom, hogy csak a reformátusoknak

küldjék meg a könyvet, akkor küldenek 12 intézetnek, de negyven objektumba vittek, még az IMEI is kapott. Tehát van egy háttér, amit be tudunk hozni a bv.-be.

Lippai Csaba: Amikor én indultam, megkerestem őket, és majdnem két millió forint értékű könyvet kaptam tőlük. Tíz éve abból élek.

L. Molnár István: Ezt meg lehet csinálni az evangélikus és a katolikus könyvkiadókkal is, ezek mozgáslehetőségek, és ezekkel is van feladatunk. Egy-egy karácsonykor közel ezer Nyilas Misi-csomagot osztok szét a smasszerek gyerekeinek és a fogvatartottak gyerekeinek. Tehát én nem az egyik vagy a másik oldalon állok, ez nagyon nehéz sokszor. Elvisszük a fogvatartottakat és a gyermekeiket is családi táborba, de a smasszernak a családja nem tud elmenni, nincs rá pénz. Egyet meg tudunk szervezni, de kettőt már nem, ez 300–400 ezer forintos kiadást jelent, gondolkodunk rajta, hogyan tudnánk megvalósítani. Tényleg kéne a bv. alkalmazottaknak vagy a felügyelőknek is egy üdültetés, ahol legalább egy hétig ott lenne ő és a családja. Az említett imnap alkalmából ugyanolyan lehetőséget kapnak a fogvatartottak az élelmezésben, mint az ő szállításukat végrehajtó felügyelők.

Lippai Csaba: Márianosztrán, a börtöncursillón mi is ugyanazt ettük, mint a fogvatartottak, családiasan megerítve, óriási, hogy porcelán tányéért használhattak, tehát úriember módjára tudtak ebédelni, vacsorázni. Ezt nélkülünk nem csinálják meg, már bocsánatot kérek, tehát ez is hozzátartozik ahhoz a munkához, amit végzünk. Ez is egy forma, amit adhatunk, és adjuk is, ha igénylik. Magam is azt vallom, hogy a jövőnk rajtunk is múlik, nemcsak a jogalkotókon, a paragrafusokon, és nagyon jó, hogy ezt kihangsúlyoztuk.

L. Molnár István: A logosz, ami a tanítás, amikor dialogosszá, dialógussá válik, akkor létrejön a párbeszéd. Fontos, hogy az egyház mint logosz dialógusban legyen a bv.-vel, és általunk lesz a kettő egy. Mi adjuk a dialógust.

Szilassy Roland: A múlt heti megbeszélésen megfogalmazódott az igény, hogy az egyházaitok vezetői és a bv. vezetője leüljön, és ha szükséges, akkor központi együttműködés formájában fogalmazzanak meg új közös célokat és ezek megvalósítása érdekében vállalásokat. Utoljára két évvel ezelőtt került sor ilyen szintű egyeztetésekre, de ott csak a továbbképzések szabályozását tekintve történt közös döntés, megállapodás. Fontos, hogy kölcsönös dialógus jöjjön létre lent és fent. Milyen területek, témák megvitatását javasoljátok egy felső szintű egyeztetésre?

Vári Krisztina Ágnes: Szülessen országos megállapodás abban a vonatkozásban, hogy milyen típusú tevékenységet végezhetnek az intézetekben a missziósok. Legyen egy irányelv a státuszok betöltésére és státuszok leosztására vonatkozólag.

L. Molnár István: Amikor indult a börtönlelkészi szolgálat, be akarták rakni a Tábori Püspökség alá, de ezt elvették, azután a zsinat egyeztetett, és először minket kérdeztek, hogy ki, hol szolgál. Innen indult a dolog, Szegeden, Márianoszt-rán egyértelmű volt, hogy milyen felekezeti lelkész legyen, és jött a többi intézet, hogy ott melyik történelmi egyház kapjon státuszt. Dokumentum nem tudom, hogy van-e róla, ezekbe az egyeztetésekbe engem beavattak, de nem szóltam bele.

Vári Krisztina Ágnes: A régi felosztások után pedig most jönnek az új intézetek. A státuszok kérdésében úgy lenne ideális számolni, senkit ki nem rekesztve ebből, hogy 50%-ban római és görög-katolikus, 50%-ban pedig protestáns lelkész kerüljön úgy, hogy intézetenként lenne egy-egy katolikus és egy-egy protestáns lelkész. Azt gondolom, hogy ez lenne az egészséges, lehet, ez egy vágyálom, de nem kéne akkor annyit studiózni a történelmi egyházi vezetőknek, hiszen ezek kivétel nélkül sok férőhelyet biztosító intézetek lennének.

L. Molnár István: Úgy lehet, ha bemegy az egyház, és azt mondja, fizetem az egyik állást, így megy, de a bv. nem fog több állást fizetni.

Vári Krisztina Ágnes: Attól függ, hogy mit tart a bv. fontosnak. Ha adva lesz egy új börtön – én úgy gondolom, hogy ezek az új börtönök érdekesek lesznek –, ki kell alakulnia valamilyen életnek, de nem tudjuk, hogy milyen lehetőség lesz a fogvatartottak oktatására, képzésére. Amennyiben nem tudja ezt a bv. kellő minőségben biztosítani, úgy egyszerűen szükségszerűvé válik, hogy valaki csinálja meg azokat a feladatokat, idézőjelbe téve mondom, mert nyilvánvalóan nem fog tudni oktatni, de a lelkész lesz, aki viszont a lelkek gondozásáról gondoskodik. Ha dinamikusan fogjuk fel a börtön működését, akkor ahhoz a dinamikához nagyon jó választás lehet egy jól megválasztott lelkész.

L. Molnár István: Azért azt gondoljátok el, hogy kint a lelkésznek van lakása, van stólája, van általános fizetése. Ha bejön a bv.-be, csak fizetése lesz, azon kívül semmi, abból kell, hogy megéljen. Míg egy parókus lelkésznek, még ha kisebb is a gyülekezete, akkor is van stóla, a temetések, keresztelések, esküvők pedig fedezik a rezsijét.

Vári Krisztina Ágnes: Ez is annak a kérdése, hogy mit tart fontosnak a bv. ebben az összefüggésben, ő dönti el, hogy ad-e ezekre a státuszokra pénzt, a mi intézetünk nagy, de az egészséges mindenképpen ez lenne, ha a lelkigondozói vagy vallásgyakorlói egyensúly megvalósulna. Az további megegyezés kérdése, hogy felekezetek szerint hogy osztjuk fel újra a státuszokat, figyelembe véve az egyes intézetek adottságait, létszámadatait, mert valóban nagy aránytalanság van abban a börtönben, ahol István dolgozik.

L. Molnár István: Egy szerencsénk van, hogy mintegy 200 missziós jár be évente hozzánk. Bárki, bármit kér a kérelmében, megyek, segíték neki, de pl. egy pünkösdista, kézrátételes missziós által beállított fogvatartottnak egy kegyes, vas-tagnyakú kálvinista nem sokat tud mondani abban a kérdésben, amire ő kíváncsi. Persze alapvetően a bibliai, jézusi alapokon fogok tudni mondani dolgokat, de nem is fogja igénybe venni az én szolgáltatásaimat.

Vári Krisztina Ágnes: Attól függ, hogy mire van szocializálva a közösség, mert nálunk mindenki látogat mindent.

L. Molnár István: Nálunk ezt én nem engedem, amennyire lehet, korlátozom. Miért kellett a börtönlelkészi szolgálat, hiszen 90-ben megengedték a misszióknak, hogy bemenjenek a börtönökbe? A missziósok nagyon jó munkát végeztek, én magam is missziósként kezdtem el bejárni. Egyszer csak azt mondták, hogy börtönlelkészek kellene. Miért? Tudjuk, hogy mi a feladat, mi a különbség a missziós és a börtönlelkész között. De, ha már megemelik a követelményeket egy szinttel magasabbra, és börtönlelkészt akar a bv., illetőleg a minisztérium, akkor adja meg hozzá azokat a lehetőségeket is, ami miatt az egészet felvállaltuk. Nálunk indult el először a muszlim lelki gondozás, hozzánk kezdett el először bejárni imám. A muzulmán vallású fogvatartottak között már most több az európai, mint az arab, ezt a feladatot nyilvánvalóan egy börtönlelkésznek kell kezelnie, erre egy missziós már nem képes.

Vári Krisztina Ágnes: Ők is egy bevett egyház a törvény értelmében, ezért kellett volna leülni az egyházi vezetőkkel, és megállapodni abban, hogy mi az, amit teljesíteni tud a bv. Én azt gondolom, hogy ha nem fogják elmondani a mi egyházi vezetőink a problémákat, akkor nem is fog tudni róla a bv. Nyilván jó lenne, ha lenne szolgálati lakás, de mégis, ha azokat az objektív szempontokat nézzük, akkor azt mondom, hogy sokkal jobb az, ha ott van a státusz, és a feladatokat nem laikusok látják el, hanem professzionális szakemberek.

L. Molnár István: Nagyon érdekes dolog, mert a Magyar Iszlám Közösség azt tervezte, hogy egy főállású imám legyen a bv.-ben, mint ahogy rabbi van. Ezt nem engedélyezte a bv., jelenleg csak missziós bejáróként vesz rész az imám a lelki gondozásban.

Vári Krisztina Ágnes: Lehet, hogy abban a helyzetben lokálisan nem úgy lett volna eldöntve a kérdés, ha mondjuk, az egyházi vezetőkkel létezik egy megállapodás, mert egy emberről nem lehet ötszáz börtön lenyúzni. Ezért is jó, hogy mi hárman vagyunk, és nem én vagyok egyedül a három objektumban.

Hajdú Miklós: Ott van Csorba József, aki Dunapatajon plébános, mellette Hartára, Állampusztára és Soltra is jár.

Dr. Stift Zoltán: Szóba került a jövő. Fontos lenne, hogy egyházaink vezetői a jövő várható lehetőségeit és kihívásait szem előtt tartva bölcs megfontolás után irányt mutassanak. Úgy vélem, hogy a jövőre készülve is azokat kell megismernünk, azokból kell kiindulnunk, akikhez a küldetésünk szól. Említettük már az iszlám-jelenséget. Egyértelmű tendencia, hogy egyre több külföldi lesz a magyar börtönökben, tendenciának mondtuk azt is, hogy a fogvatartottak, ahogy az évek múlnak – és itt két-három év is sokat jelent – egyre kevésbé találkoznak előéletükben a vallásgyakorlással. A vallásnélküliség jelensége és az európai vallásokhoz képest más vallások erőteljesebb jelenléte várható a bv. intézetek falain belül. (Ha úgy hozná az élet, szívesen beszélgetnék pl. olasz vagy osztrák börtönlelkész kollégákkal, mert azt halljuk, hogy vannak jó kezdeményezéseik és eredményeik a bevándorlók lelkigondozása terén.) Ezek a változások akár még a státuszok kérdését is érintheti a jövőben. A jogszabály jelenleg kizárja a nem történelmi egyházak részvételét a börtönlelkészi szolgálatból, de a folyamatok, tendenciák azt mutatják, hogy a különféle szabadegyházak, iszlám közösségek tagjai nagyobb igénnyel fognak fellépni. A jövőben a fogvatartottak vallási hovatartozása, irányultságai egy olyan tény lesz, amely valószínűleg más szabályozást, más lelkipásztori, börtönlelkészi hozzáállást fog megkövetelni.

A börtönlelkészek munkáját rendkívül sok kezdeményezés jellemzi. A jövőt tekintve előremutató célok és törekvések körvonalazódnak egy nemzetközi projekt, illetve a börtöncursillo körül.

A Magyar Testvéri Börtöntársaság az Európa Tanács támogatásával, anyagi ösztönzésével az ECOR (European Communities of Restoration) projekt keretében új APAC- részlegek megnyitását és sikeres működtetését tűzte ki célul. Ennek keretében a magyar büntetés-végrehajtásban két intézetben nyílt új APAC-részleg 2015 első félévében. A távlati cél, hogy az Európai Közösség alkalmazhassa az APAC és ECOR módszertant, ezt támogatva képzési koncepció kialakítását, kézikönyv és dokumentumfilmek kiadását tervezik.

A Magyar Katolikus Egyház 2014-ben a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben megrendezte az I. Börtöncursillót, amely európai viszonylatban is úttörőnek számít. A cursillo célja az, hogy istenélményt adjon a fogvatartottaknak, az istenkép kialakítása, illetve helyrehozása gyógyító erővel hat az ember egészére. A szerzett jó tapasztalatok alapján létrehozták a Cursillo Titkárságot, tervebe vették, hogy a programot valamennyi magyarországi bv. intézet vonatkozásában megvalósítják, ennek érdekében 2015-ben öt intézetben szeretnék megrendezni a cursillót. A programot támogatja a Katonai Tábort Püspökség részéről Bíró László püspök, katonai ordinárius, valamint dr. Székely János esztergom-budapesti segédpüspök, aki a már megrendezett két börtöncursillón a lelki vezetői feladatokat ellátta.

Az elmúlt években központi együttműködési megállapodást kötött a BvOP – többek között – a Magyar Iszlám Közösséggel és a Hit Gyülekezetével, ez is jelzi, hogy a fogvatartottak vallásszabadságához fűződő jogot kiemelten kezeli a büntetés-végrehajtás.